

Innst. S. nr. 189.

(1998-99)

Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Steinar Bastesen om at det ved etablering av asylmottak skal være en politisk behandling i det enkelte kommunestyre før etableringen skjer.

Dokument nr. 8:40 (1998-99).

Til Stortinget.

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å utarbeide forskrifter for etablering av asylmottak som gir lokale myndigheter rett til nødvendig informasjon om etableringen slik at berørte kommunale etater og politi/lensmann skal kunne forberede seg på en forsvarlig måte. Kommunestyret må også ha rett til å behandle saken før en eventuell etablering av mottak."

Som bakgrunn for forslaget viser forslagsstilleren til at når et asylmottak skal opprettes kan driftsoperatøren, uten å orientere kommunen, inngå avtaler med aktuelle utleieryttere av bygg. I praksis orienteres som regel kommunen på et tidlig tidspunkt, men kommunene har ikke krav på slik informasjon. Det som da kan skje, og som har skjedd, er at det opprettes asylmottak i en kommune uten at de lokale myndigheter, politi, skole-, helse- og sosialvesen og befolkningen for øvrig er underrettet.

Forslagsstilleren peker på at det er galt mot både innbyggere og beboere av asylmottakene at ikke de folkevalgte, på vegne av befolkningen, får uttale seg før asylmottaket er etablert. Dette er et syn som også deles av Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS).

Det er særlig bekymringsfullt at mottakene kan etableres uten at politi, skole-, helse- og sosialvesen er forsvarlig informert. Erfaring tilsier at dette er etater som får ekstra belastning ved etablering av mottak. Dette bør de berørte etater få tilstrekkelig tid til å forberede seg på.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Sylvia Brustad, Odd Eriksen, Aud Gaundal, Leif Lund og Signe Øye, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen og Lodve Solholm, fra Kristelig Folkeparti, Olaf Gjedrem og Ivar Østberg, fra Høyre, Sverre J. Hoddevik og Lars Arne Ryssdal, fra Senterpartiet, Inga Kvalbukt, og fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, viser til at behovet for asylmottak varierer sterkt. Slik vil det nok også være i framtiden. Dagens situasjon, på grunn av krigen i Kosovo, gjør at det akkurat nå er behov for mange plasser raskt. Det er derfor viktig at UDI kan opprette de nødvendige plassene på kortest mulig tid.

Komiteen er kjent med at i de tilfeller det er planer om å opprette et mottak, og kommunen ikke er driftsoperatør, skal Utlendingsdirektoratet (UDI) orientere rådmannen i den aktuelle kommunen så snart som mulig etter at direktoratet har vært i kontakt med en mulig privat driftsoperatør. I mindre kommuner skal det diskuteres hvordan innbyggerne skal informeres.

Komiteen har merket seg at Kommunal- og regionaldepartementet har mottatt en rekke henvendelser fra lokalpolitikere som har klaget på mangelfull informasjon fra Utlendingsdirektoratet vedrørende planer om å opprette nye asylmottak.

Komiteen ser det som viktig at det ved etablering av asylmottak blir opprettet et nært samarbeid mellom staten og kommunene så tidlig som mulig i planleggings- og etableringsfasen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil peke på at etablering av asylmottak medfører betydelige forpliktelser for den enkelte vertskommune. Disse forpliktelsene medfører en stor utfordring for de ulike kommunale etater som skole, helse, sosial og administrasjon.

Komiteen mener at en grundig og god informasjon til kommuner hvor staten har planer om å opprette et asylmottak, er av avgjørende betydning for å sikre en best mulig kvalitet på planlegging og forberedelser fra kommunens side.

Komiteen konstaterer at den fremgangsmåten som staten i dag benytter for å informere kommuner som er aktuelle som vertskommuner for asylmottak ikke er klart formalisert gjennom lov eller forskrifter, men er basert på innarbeidede rutiner.

Komiteen viser til at det er staten gjennom UDIs 6 regionkontorer som har ansvaret for å organisere etablering av nye asylmottak i kommunene. Selve driften av mottakene er overlatt til enten private selskap, privatpersoner, humanitære organisasjoner eller til kommunen selv. Per 19. april 1999 var rundt 70 pst. av de totalt 97 asylmottakene drevet i ikke-kommunal regi. UDI driver selv ingen asylmottak.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet, vil understreke behovet for at Utlendingsdirektoratet i enda sterkere grad enn i dag legger vekt på å informere vertskommunen, og å etablere samarbeid mellom direktoratet, vertskommunen og den aktuelle driftsoperatør.

Flertallet ser det under disse forutsetninger ikke som nødvendig å utforme egne forskrifter om slik praksis.

Komiteen viser til at etablering av statlige asylmottak i prinsippet kan skje i hvilken som helst kommune.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at etablering av asylmottak kan gjennomføres uavhengig av om kommunen motsetter seg dette. Det er hverken i lov eller forskrift hjemlet noen generell rett som gir de respektive kommuner krav på informasjon eller rett til å uttale seg når etablering av asylmottak skjer. Den enkelte kommune har i praksis liten mulighet til å motsette seg etablering av asylmottak innen kommunens grenser.

Komiteen viser til at det kun er som eier av bygninger eller som reguleringsmyndighet vedrørende tilatelse til bruksendring at en kommune kan hindre opprettelse av asylmottak. Ved etablering av asylmottak er det heller ingen krav om å behandle saken politisk eller

forelegge saken for de folkevalgte organer på annen måte i den berørte kommunen.

Komiteen forutsetter at de rutiner for etablering og nedleggelse av mottak som anvendes ved oppbygging av mottakskapiteten, i den grad det er mulig, likevel skal ta hensyn til de berørte kommuners informasjonsbehov og synspunkter.

Komiteen har merket seg at Kommunal- og regionaldepartementet i brev av 9. mars 1998 har bedt UDI om å etablere en informasjonsrutine om ukentlig oppdatering av hvor det planlegges nye asylmottak. Dette vil gjøre informasjonsarbeidet lettere.

Komiteen legger vekt på at informasjonsrutinene bør bli bedre presisert enn det de er i dag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er kjent med at behovet for å opprette nye asylmottak kan endre seg i et raskt tempo. Dette bør allikevel ikke være til hinder for at kommunene bør bli mer delaktig i prosessen både når det gjelder kommunestyrets rett til å uttale seg samt kommunens krav om fyldig og rask informasjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til forslagens intensjoner om at den enkelte kommune må få anledning til å behandle saker om etablering av asylmottak i folkevalgte organer, samt få en rett som er hjemlet i forskrift til å gi nødvendig informasjon. Hensikten er å gi informasjonsplikten en sterkere stilling slik at staten alltid er pålagt å informere de aktuelle kommuner på et tidligst mulig tidspunkt.

Disse medlemmer mener at presisering av informasjonsrutinene best kan skje gjennom at det utarbeides forskrifter på dette området.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener det ikke er riktig å gi kommunene vetorett mot asylmottak. Kommunal saksbehandling vil kunne forsinke etablering av nye mottak. I en situasjon med øket tilstrømming av asylsøkere kan det føre til mangel på mottaksplasser.

Flertallet anbefaler at forslaget avvises.

Komiteens medlem fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke viktigheten av at Regjering og Storting tar et større ansvar for å legge til rette for håndtering og tilrettelegging for situasjoner med store økninger i antall flyktninger som kommer til Norge.

Disse medlemmer vil vise til det store behovet for kompetanse som skal til for å håndtere den akutte situasjonen flyktninger er i. Spesielt gjelder dette barn. Å komme i gang med aktivitet og oppfølging raskt er meget viktig. Både ved tilbakevending til hjemlandet

eller ved varig opphold her i landet, vil kvaliteten på mottaket kunne være avgjørende for å lykkes videre. Slik kompetanse er ikke tilstede i alle kommuner og kan heller ikke mobiliseres på kort varsel.

Disse medlemmer vil vise til den overveldende positive innstillingen både fra kommuner og fra privatpersoner i forbindelse med flyktningemottaket fra Kosovo. Dette viser at godviljen er tilstede. Det konkrete uttrykk for solidaritet må tas vare på og vernes fordi det er grunnlaget for å føre en human flyktninge- og asylpolitikk. Staten må derfor gjennom sin organisering av dette arbeidet være bevisst på å la dette engasjementet få utvikle seg.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er viktig med økt kommunal innflytelse over de ulike faser i etableringsprosessen for asylmottak. Herunder er de viktigste spørsmålene retten til grundig informasjon så tidlig som mulig og påvirkningsmuligheter i planleggingsfasen for de kommuner som er utpekt til å være vertskommuner for asylmottak.

Disse medlemmer viser til at det fra lokalpolitisk hold er fremkommet kritikk over mangelfull informasjon om planer for etablering av asylmottak i kommunene.

Disse medlemmer anser det som svært uheldig at lokale myndigheter og kommunens innbyggere i realiteten ikke har noen juridisk rett eller krav på informasjon eller rett til å uttale seg i en så viktig sak. Spesielt i mindre kommuner eller tettsteder kan etablering av asylmottak skape konflikter. Disse konfliktene blir ikke mindre av at informasjonen kan være mangelfull. Det bør derfor gis et bedre juridisk vern vedrørende retten til informasjon og lokal deltagelse i prosessen.

Disse medlemmer er av den oppfatning at lokale folkeavstemninger ville vært det mest hensiktsmessige og avklarende virkemiddel i forkant av en eventuell etablering av asylmottak i en kommune.

Disse medlemmer stiller seg kritisk til det arbeidet Utlendingsdirektoratet i dag utfører i forbindelse med etablering av asylmottak i de enkelte kommuner.

Disse medlemmer vil påpeke at Utlendingsdirektoratet bør skaffe seg oversikt over potensielle vertskommuner på et langt tidligere tidspunkt enn i dag og avklare mest mulig av de praktiske og prinsipielle sidene før man har konkrete planer om opprettelse av asylmottak. På en slik måte kan de kommuner som er aktuelle få bedre tid til både å uttale seg, samt innhente relevant informasjon.

Disse medlemmer ser heller ingen fordeler med at asylmottak etableres mot en kommunes ønske. Det bør være opp til en behandling i kommunestyre eller gjennom en folkeavstemning å avgjøre om man vil ha eller ikke ha et asylmottak i egen kommune. Bare på en slik måte kan dette viktige anliggende bli gjenstand for en demokratisk prosess. Det er uheldig at ikke lokaldemokratiet får uttale seg eller har særlig innflytelse i en

så viktig sak som dette. Sett i lys av den økning som antall asylsøkere til Norge for tiden viser, vil en udemokratisk prosess rundt etablering av asylmottak bare bidra til å forsterke de problemene som allerede finnes i forbindelse med slike etableringer.

Disse medlemmer vil konkludere med at det er gode grunner til å se på hele systemet som er gjeldende for opprettelse av statlige asylmottak i kommunene. Systemet slik det fungerer i dag er ikke i tråd med prinsippene om det lokale selvstyret. Et riktig første skritt på veien vil derfor være å gi kommunene en rett til informasjon og muligheter for en politisk behandling på lokalplanet.

Komiteens medlem fra Høyre er kjent med at etablering av asylmottak i visse tilfeller skaper problemer for kommunene på grunn av økt press på tjenestetilbud i kommunen, ikke minst innen helse- og utdanningssektoren. Når kommunene blir tildelt ansvaret for å tilby asylsøkerne tjenester på disse områdene kan det medføre at f.eks. ventetiden for å få legetime blir lengre for de fastboende. Det kan bidra til å skape motsetninger mellom asylsøkere og fastboende. Det er derfor viktig at UDI tar hensyn til denne problemstillingen ved etablering av nye asylmottak.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at mangelen på tilstrekkelig beredskap blir særlig synlig når vi nå skal håndtere flyktningestrømmer fra områder der Norge er direkte involvert, og hvor vi gjennom dette har tatt et direkte ansvar for konflikten, slik som i Kosovo.

Dette medlem vil vise til fellesmerknad fra Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti i Budsjett-innst. S. nr. 5 (1998-1999), der det tas til ordet for en form for formalisert samarbeid mellom staten og kommuner som på kort tid kan være parat til enten å drive mottak i egen regi eller å bistå private driftsoperatører med å opprette mottak. Behovet for antall plasser varierer sterkt og en kan ikke overlate til tilfeldighetene om det lar seg gjøre å opprette det nødvendige antall plasser eller ikke. Det må være egnethet til oppdraget som avgjør hvor et mottak skal ligge og ikke at det tilfeldigvis finnes et nedlagt hotell eller en nedlagt skole i en kommune som avgjør. Mange nye driftsoperatører har liten eller ingen erfaring og det kan ta tid å etablere nødvendig samarbeid med vertskommunene.

Dette medlem mener at i den akutte situasjonen vi er i nå, må alle krefter brukes til å finne praktiske løsninger på mottaket. Imidlertid må beredskapen på dette området økes og organiseres bedre for framtida. For å sikre at plutselige økninger i behovet for antall plasser i asyl- og flyktningemottak kan håndteres bedre enn i dag, vil dette medlem foreslå at det opprettes parat-kommuner som på kort varsel kan etablere asylmottak. Hvor stort dette behovet er og nivået på beredskapen når det gjelder kompetanse og kvalitetskrav,

bør kunne klarlegges slik at spørsmålet senest blir avklart i budsjett for 2001.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede en ordning med parat-kommuner som en beredskapsordning for opprettelse av akuttmottak av flyktninger."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen om å utarbeide forskrifter for etablering av asylmottak som gir lokale myndigheter rett til nødvendig informasjon om etableringen slik at berørte kommunale etater og politi/lensmann skal kunne forberede seg på en forsvarlig måte. Kommunestyret må også ha rett til å behandle saken før en eventuell etablering av mottak.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen utrede en ordning med parat-kommuner som en beredskapsordning for opprettelse av akuttmottak av flyktninger.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og til det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:40 (1998-99) - Forslag fra stortingsrepresentant Steinar Bastesen om at det ved etablering av asylmottak skal være en politisk behandling i det enkelte kommunestyre før etableringen skjer – avvises.

Oslo, i kommunalkomiteen, den 19. mai 1999.

Sylvia Brustad,
leder.

Torbjørn Andersen,
ordfører.

Sverre J. Hoddevik,
fung. sekretær.